

Kunnskap for en bedre verden

Evaluering av tilbudet til særlig sårbare voksne ved Statens barnehus

Odd Morten Mjøen

NTNU Institutt for psykisk helse og

NTNU Samfunnsforskning AS

Bakgrunn

- Oppdrag fra Politidirektoratet
- Periode: 2023–2025

 NTNU | Samfunnsforskning AS

UNIVERSITETET
I OSLO

Fafo

Evaluering av tilbudet for særlig sårbare voksne ved Statens barnehus

Patrick Kermit, Rebekka Bruteig, Terje Olsen, Stine Berre, Odd Morten Mjøen, Wenche Natland Dahlen, Stian H. Thoresen, Kurt Elvegård, Nina Christine Dahl & Robert Envik (2025)

Statens barnehus er etablert for at

«barn og særlig sårbare grupper som kan ha vært utsatt for vold og seksuelle overgrep, og hvor forholdet er anmeldt til politiet, ikke blir utsatt for unødige belastninger i forbindelse med politiavhøret og får god og koordinert oppfølging»

(Politidirektoratet,
Barne- ungdoms- og familiedirektoratet &
Helsedirektoratet, 2016)

Målgruppe

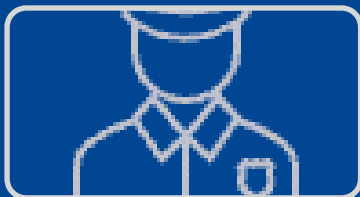
Særlig sårbare voksne er definert som voksne med «psykisk utviklingshemning eller andre funksjonsnedsettelse som gir tilsvarende behov for tilrettelagte avhør»
(Straffeprosessloven, § 239)

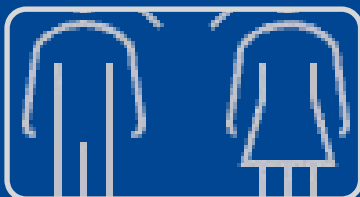
Tre delstudier:

1. Hvordan organiseres barnehusenes arbeid med, og ivaretagelse av, særlig sårbare voksne?

2. Hvordan vurderer politiets jurister spørsmålet om hvem som faller inn under termen særlig sårbare voksne?

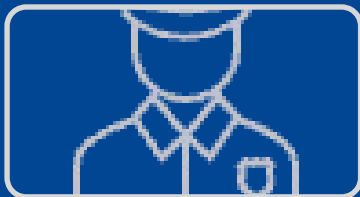

3. Hvilke erfaringer har sårbare voksne som er i kontakt med barnehusene, og deres pårørende, med barnehusets tjenester?

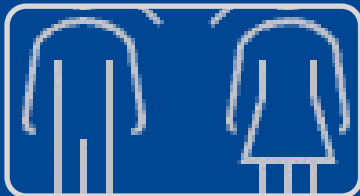
Metodisk tilnærming

Spørreundersøkelse til alle barnehus (N:9)
Intervju med ansatte og ledere ved seks barnehus (N:13)

Vignettstudie blant politijurister (N:87)

Intervju med voksne (N:6) som har vært på tilrettelagte avhør

**TILBUDET TIL SÆRLIG
SÅRBARE VOKSNE VED
STATENS BARNEHUS**

Barnehusene: To spor

Straffesaksspor

Samrådsmøte

Tilrettelagte avhør

Oppfølgingsspor

Individuelle
tilpasninger

Klinisk
rettsmedisinske
undersøkelser

Medisinske og
odontologiske
undersøkelser

Oppfølging i
kommunen

Organisering av arbeidet

Godt arbeid med å ta i mot og følge opp voksne

Utenom personer med diagnosen psykisk utviklingshemming beskrives målgruppen som noe uklar

Sterk kompetanse i tilrettelegging av avhør, men til dels lite formell kompetanse knyttet til målgruppen

Mangel på medisinske, rettsmedisinske og odontologiske undersøkelser for voksne

Få voksne kommer til barnehuset - mørketall

Spørsmål om mistenkte bør bli en del av målgruppen

Men det merker jeg også fra barnehuset sin side, at det – man må minne de på hele tiden, at “de har de voksne også”. Det føler jeg. At jeg blir den som må si “har dere tenkt på de voksne?”. De blir litt glemt på en måte, synes jeg.

**SÆRLIG SÅRBARE VOKSNES
ERFARINGER MED STATENS
BARNEHUS OG
TILRETTELAGTE AVHØR**

Brukererfaringer

Voksne som kommer til tilrettelagte avhør har positive opplevelser av avhørsdagen og eventuell oppfølging

- Trygghet
- Pauser
- God informasjon

- Ingen hadde støtteperson i avhørsrom

Men det har vært veldig tøffe saker å gå gjennom. Men NN og de som jobber på barnehuset, de politiene der, de er veldig, veldig omsorgsfulle mennesker og veldig rolige mennesker. Og det tror jeg hjelper veldig mye for de som skal forklare seg. At personene rundt dem ikke er så stresset. Eller at det ikke er så mye støy, hvis du skjønner. At det er en lugn stemning og atmosfære der. Det er rolige møbler. Det er rolige folk. Når du kommer inn så føler du mer ro enn du føler mer stress. Det er veldig viktig. Det påvirker både væremåte og miljøet veldig mye.

Påtalejuristers vurdering i et vignetteksperiment

**HVEM REGNES SOM «SÆRLIG
SÅRBARE VOKSNE»?**

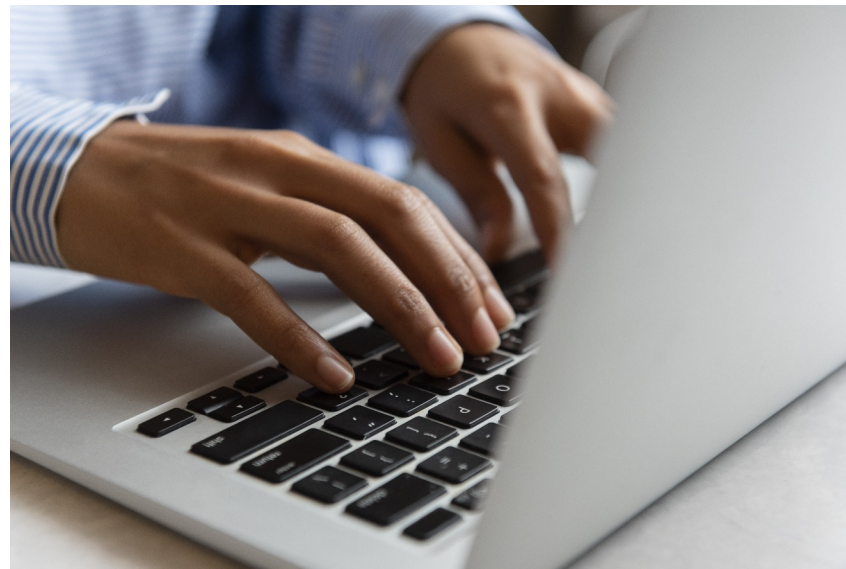
Vignetteksperiment

- Fiktive beskrivelser («*vignetter*») av hypotetiske saker ble evaluert av påtalejurister
- Vignettene ble utformet basert på 5 ulike variabler: Kjønn, alder, type sak, sårbarhetsbeskrivelse, og type diagnose
- Disse karakteristikker ble manipulert eksperimentelt
- Vi kan da identifisere hvordan spesifikke karakteristikker, eller kombinasjoner av disse, påvirket påtalejuristenes vurderinger

Datainnsamling politijurister

- Spørreundersøkelse sendt til alle 12 politidistrikter (493 epostadresser)
- Responstrate: 19,7 %
- Hver respondent mottok 12 tilfeldige vignetter
- 87 påtalejurister vurderte til sammen 998 vignettbeskrivelser

Ulike grader av sårbarhet

Tydelig

- Familiemedlem eller kommunalt ansatt anmeldte saken
- Tilrettelagt botilbud
- Fornærmede klarer ikke selv å gi en god beskrivelse av hendelsen

Utydelig

- Anmelder selv
- Uføretrygdet
- Kommunal leiebolig, eller kjellerleilighet hos pårørende
- Fornærmede gir en *noe* utydelig forklaring

Ikke sårbar

- Anmelder selv
- Er i jobb (butikk, sykehjem, lager e.l.)
- Bor i egen leilighet

Eksempel på vignett:

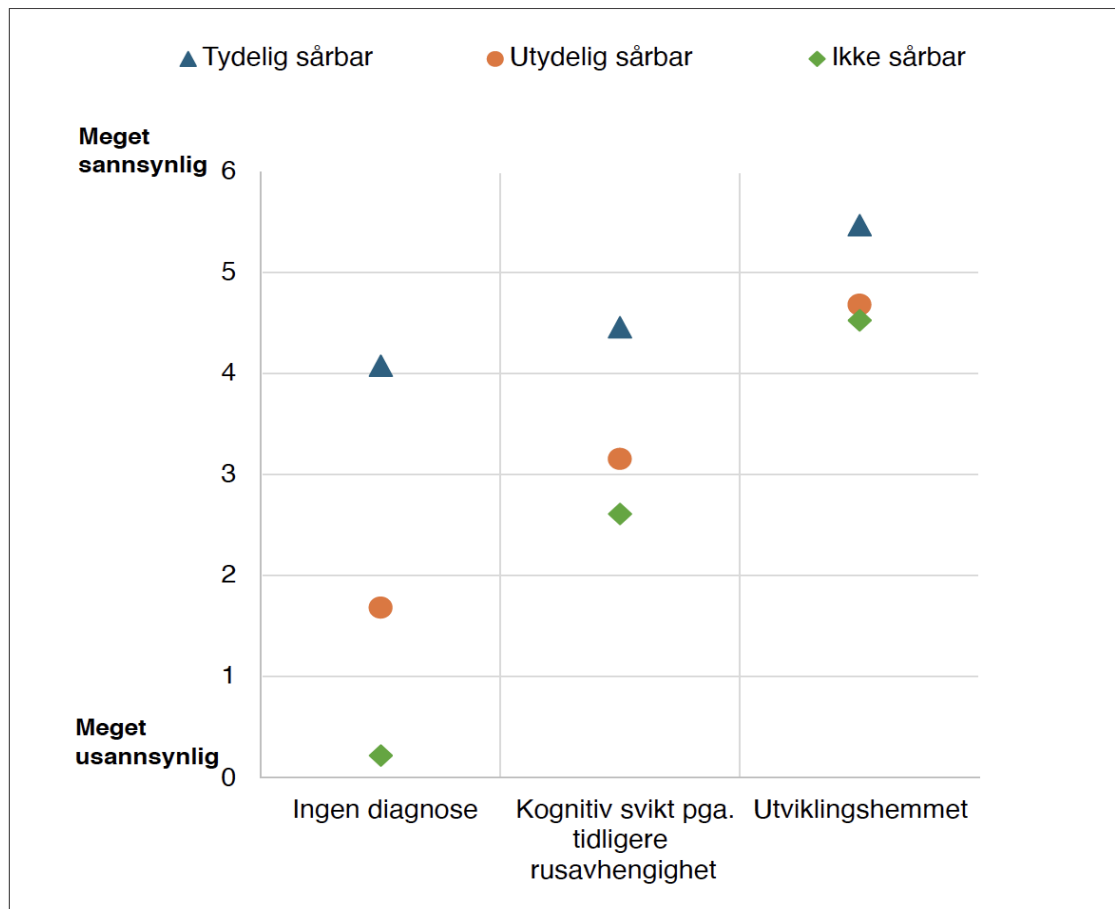

«Solveig er 61 år og har svekkede kognitive funksjoner på grunn av tidligere tungt rusmisbruk over flere år. Hun skal ha blitt knivstukket av en bekjent under uklare omstendigheter. Solveig har et tilrettelagt botilbud hos kommunen. Hun har store vansker med å uttrykke seg om det som har skjedd og snakker usammenhengende i møte med politiet. Det har derfor vært vanskelig for politiet å motta en nøyaktig beskrivelse av det som skjedde. Et familiemedlem anmeldte saken og fulgte henne til politistasjonen»

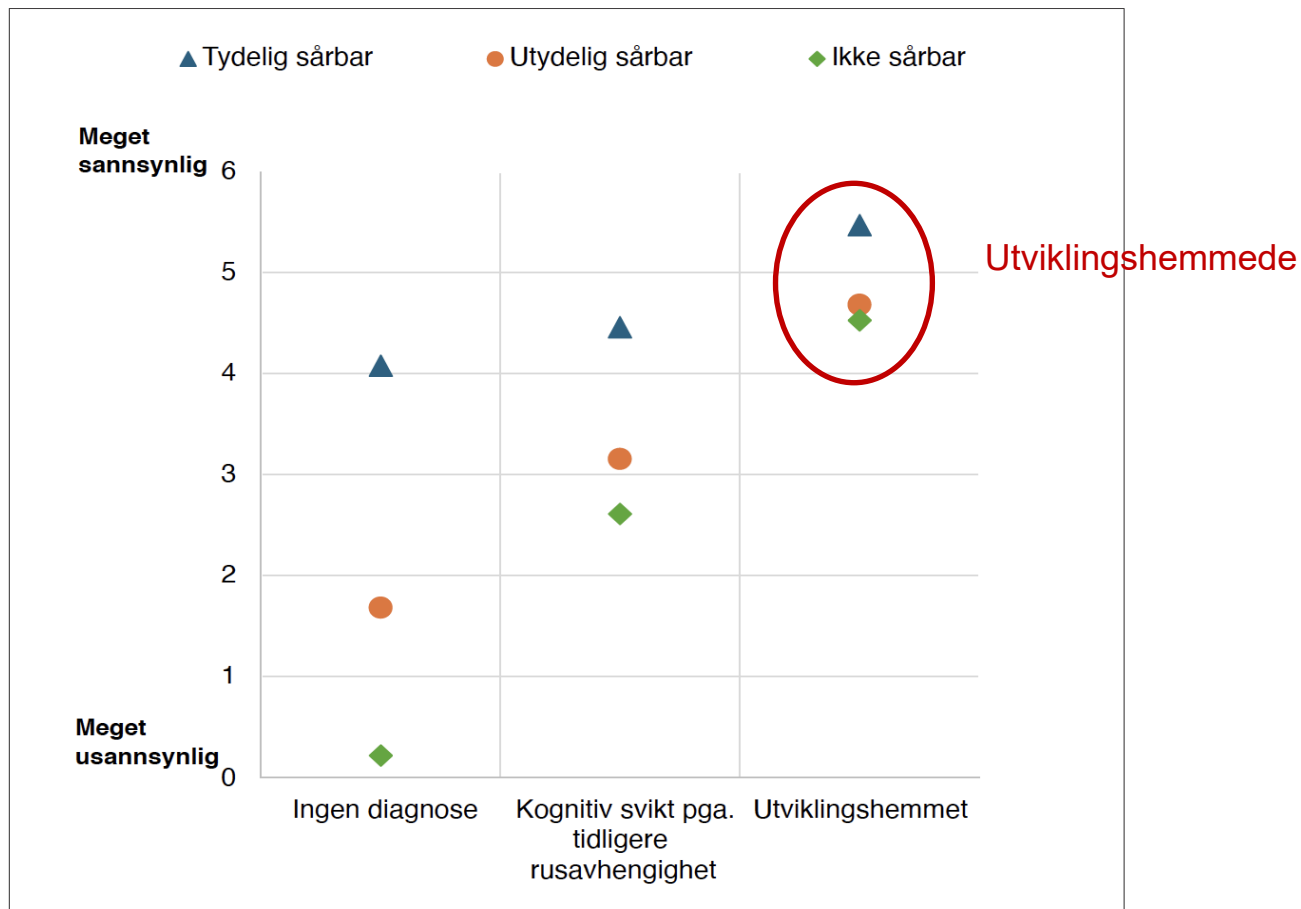
Hvor sannsynlig det er at den fornærmede i saken ville fått tilbud om et tilrettelagt avhør på Barnehuset?»

[Skala fra 0 = «meget usannsynlig», til 6 = «meget sannsynlig»]

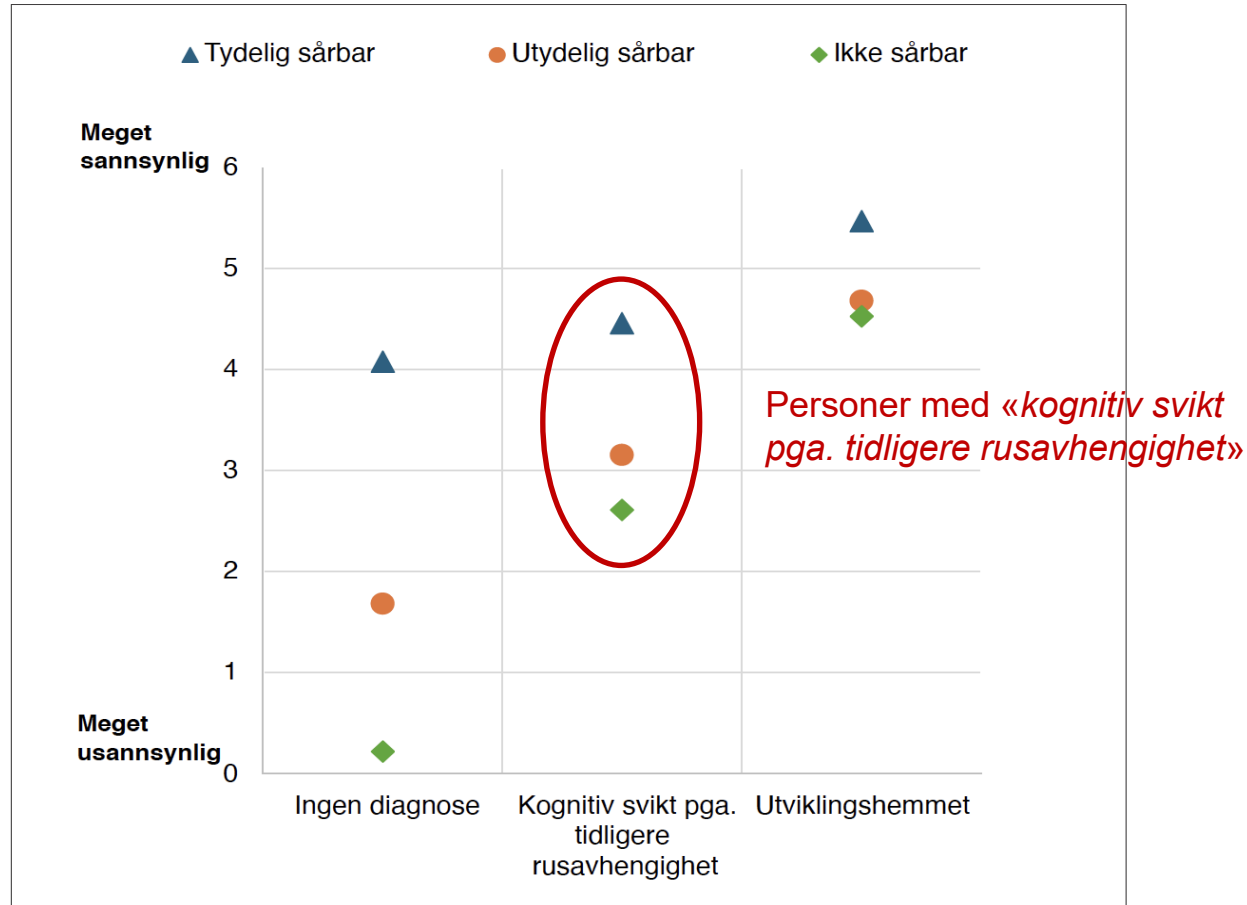
«Hvor sannsynlig det er at den fornærmede i saken ville fått tilbud om et tilrettelagt avhør på Barnehuset?»

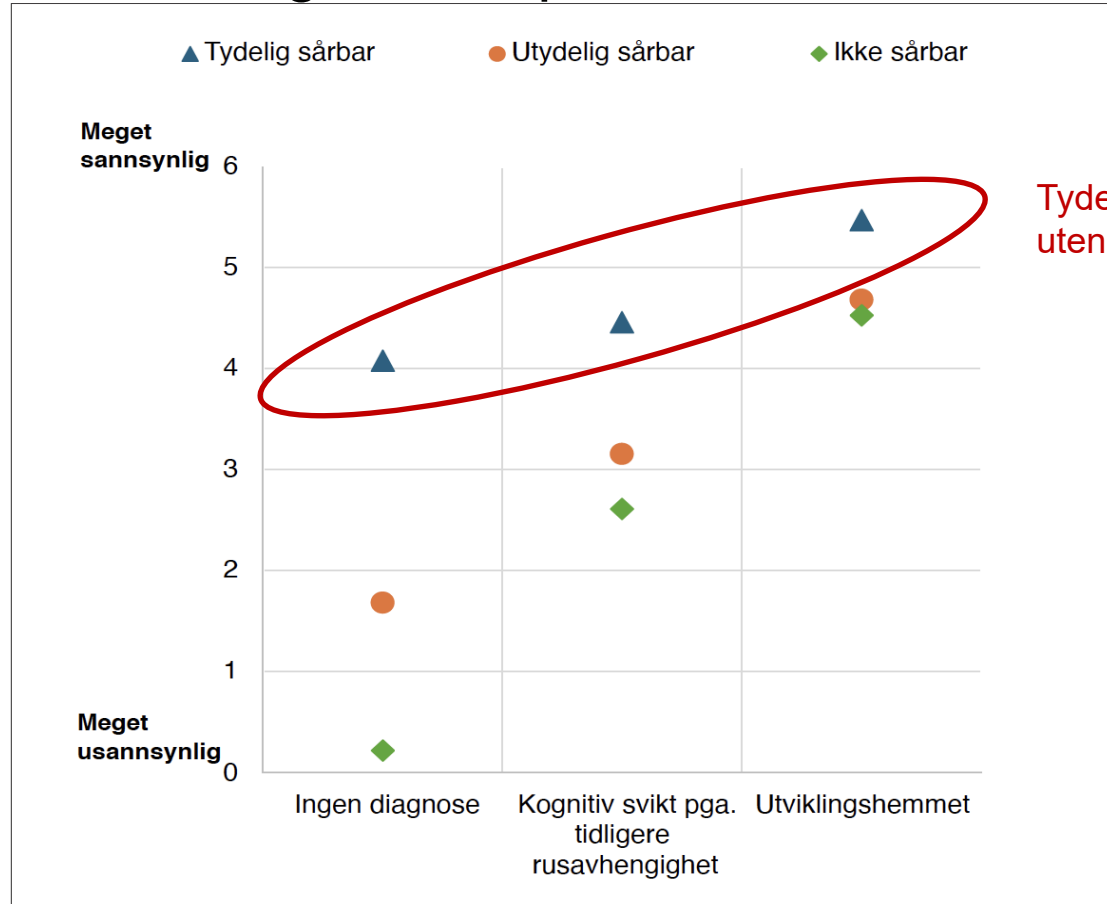
«Hvor sannsynlig det er at den fornærmede i saken ville fått tilbud om et tilrettelagt avhør på Barnehuset?»

«Hvor sannsynlig det er at den fornærmede i saken ville fått tilbud om et tilrettelagt avhør på Barnehuset?»

«Hvor sannsynlig det er at den fornærmede i saken ville fått tilbud om et tilrettelagt avhør på Barnehuset?»

Tydelig sårbare med og uten diagnose

Hovedfunn

- Kun utviklingshemmede som samtidig er beskrevet som særlig sårbar, virker sikret et tilrettelagt avhør ved Statens barnehus
- Personer med annen kognitiv funksjonsnedsettelse ble i mindre grad vurdert med behov for tilrettelagt avhør – måtte ha svært tydelige indikatorer på sårbarhet for å bli fanget opp
- Personer med en tydelig sårbar beskrivelse (uten evne til å beskrive hendelsen selv + familiemedlem fulgte personen til politistasjonen mm.) ble vurdert høyt på skalaen, selv uten en kjent diagnose

OPPSUMMERING

Utfordringer

Barnefokusert
kompetanse

Medisinsk
oppfølging

Identifisering

Svakt
samarbeid
DPS/kommuner

Navnet

Anbefalinger

Skille barn/voksne organisatorisk

Bygg voksenkompetanse (vernepleiere m.m.)

Sikre medisinske undersøkelser

Fokus på sårbarhet fremfor diagnose

Styrke utadrettet virksomhet

Navneendring vurderes

Odd Morten Mjøen
odd.m.mjoen@ntnu.no

TAKK FOR OPPMERKSOMHETEN

